

Sygn. akt II KK 313/16

POSTANOWIENIE

Dnia 28 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Stępka (przewodniczący)

SSN Małgorzata Gierszon

SSN Piotr Mirek (sprawozdawca)

w sprawie **M. K., M. W., G. P. i K. B.**,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu
w dniu 28 lutego 2023 r.,
z urzędu,
w przedmiocie zawieszenia postępowania,

p o s t a n o w i ł
podjąć zawieszone postępowanie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 1 sierpnia 2017 r., II KK 313/16, Sąd Najwyższy stwierdził zawieszenie postępowania kasacyjnego w sprawie M. K., M. W., G. P. i K. B. z mocy art. 86 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz.U. z 2016 r., poz. 2072). Okolicznością powodującą zawieszenie toczącego się w tej sprawie postępowania kasacyjnego było złożenie w dniu 8 czerwca 2017 r. przez Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, na podstawie art. 192 w zw. z art. 189 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 33 ust. 5 w zw. z art. 85 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, wniosku o rozstrzygnięcie sporu kompetencyjnego między Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej a Sądem Najwyższym i przesądzenie, czy wykonywanie prawa łaski (art. 139 Konstytucji RP) i związana z tym kompetencja

do interpretacji przepisów Konstytucji w tym zakresie, a także ocena skuteczności dokonanego aktu, jest przedmiotem kontroli Sądu Najwyższego, czy jest to osobiste uprawnienie Prezydenta RP, które nie podlega kontroli władzy sądowniczej.

Postępowanie zainicjowane wskazanym wyżej wnioskiem Marszałka Sejmu w sprawie oznaczonej sygnaturą Kpt 1/17 nie zostało do chwili obecnej zakończone.

W dniu 20 marca 2019 r. Przewodniczący Wydziału II Izby Karnej Sądu Najwyższego, powołując się na treść art. 2 § 1 pkt 4 k.p.k. i wskazując, że jedynym powodem zawieszenia postępowania kasacyjnego w niniejszej sprawie jest spór kompetencyjny, zwrócił się do Trybunału Konstytucyjnego - Przewodniczącej składu orzekającego o informacje dotyczące rozpoznania sprawy Kpt 1/17 (k. 393 akt SN).

W dniu 26 marca 2019 r. Dyrektor Biura Służby Prawnej Trybunału Konstytucyjnego poinformował Sąd Najwyższy, że wniosek Marszałka Sejmu o rozstrzygnięcie sporu kompetencyjnego pozostaje na etapie merytorycznego rozpoznania przez pełny skład Trybunału Konstytucyjnego. Skład Orzekający nie podjął jeszcze decyzji o terminie rozpoznania sprawy, jednak można się go spodziewać w ciągu najbliższych 6 miesięcy (k. 394 akt SN).

W dniu 16 stycznia 2020 r. Przewodniczący Wydziału II Izby Karnej Sądu Najwyższego ponownie zwrócił się do Przewodniczącej składu orzekającego w sprawie Kpt 1/17 o informacje dotyczące wyznaczenia terminu rozpoznania sprawy, zaznaczając jednocześnie, że brak rozstrzygnięcia sprawy przed Trybunałem Konstytucyjnym może prowadzić w konsekwencji do naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy kasacyjnej w rozsądnym terminie (k. 395 akt SN).

W dniu 7 października 2020 r. Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Karnej zwrócił się do Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem o przewidywany termin rozpoznania sprawy Kpt 1/17, zwracając się jednocześnie z prośbą o wskazanie racji, które nie pozwalają Trybunałowi Konstytucyjnemu na wypowiedzenie się w sprawie zasadności wniosku Marszałka Sejmu z dnia 8 czerwca 2017 r. (k. 398 akt SN).

Wobec tego, że wystąpienia Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2020 r. i z dnia 7 października 2020 r. pozostały bez odpowiedzi, w dniu 2 grudnia 2021 r. Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Karnej zwrócił się do Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego z prośbą o interwencję (k.401 akt SN).

W dniu 22 grudnia 2021 r. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego zwrócił się do Prezesa Trybunału Konstytucyjnego o udzielenie informacji na temat biegu postępowania w sprawie o sygn. Kpt 1/17, podnosząc, że postępowanie zostało zawieszono ponad 4 lata temu (k. 407 akt SN).

W dniu 22 września 2022 r. Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Karnej zwrócił się do Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego o udzielenie informacji, jakie działania zostały podjęte w celu spowodowania rozpoznania sprawy Kpt 1/17 przez Trybunał Konstytucyjny (k. 405 akt SN).

W dniu 26 września 2022 r. Prezes Trybunału Konstytucyjnego poinformował Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, że wniosek Marszałka Sejmu pozostaje na etapie merytorycznego rozpoznania, a w sprawie odbywają się narady i został wyznaczony drugi sprawozdawca (k. 408 akt SN).

Sąd Najwyższy stwierdził, co następuje.

Zgodnie z art. 86 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, wszczęcie przed Trybunałem postępowania w sprawie rozstrzygnięcia sporu kompetencyjnego powoduje zawieszenie postępowań przed organami, które prowadzą spór kompetencyjny. Określona w wymienionym przepisie przeszkoda ma charakter formalny, gdyż powodem zawieszenia postępowań toczących się przed centralnymi konstytucyjnymi organami państwa nie jest zaistnienie rzeczywistego sporu kompetencyjnego między tymi organami, lecz sam fakt wszczęcia przed Trybunałem Konstytucyjnym postępowania w tym przedmiocie. Orzeczenie w przedmiocie tego czy zachodzą warunki do rozstrzygnięcia sporu, o którym mowa w art. 85 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, a zatem czy jest on rzeczywisty, czy też ma

charakter pozorny zostało przekazane przez ustawodawcę do kompetencji Trybunału Konstytucyjnego.

Niezależnie od oceny merytorycznej słuszności wniosku Marszałka Sejmu, Sąd Najwyższy, stosując się do dyspozycji przepisu art. 86 ust. 1 powołanej ustawy, wskazanym na wstępie postanowieniem z dnia 1 sierpnia 2017 r. stwierdził zawieszenie postępowania w niniejszej sprawie, a postanowieniem z dnia 25 lipca 2018 r. nie uwzględnił wniosku pełnomocnika oskarżycieli posiłkowych o jego podjęcie. Z punktu widzenia zasad konstytucyjnych - demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP) i praworządności (art. 7 Konstytucji RP) konieczność takiego postąpienia wydaje się oczywista. Choć czasami może się to wydawać nazbyt optymistycznym, to przecież trudno wyobrazić sobie prawidłowo funkcjonujące państwo bez zaufania, z jakim obywatele powinni podchodzić do działań jego organów, a także organy państwa do siebie nawzajem, wychodząc z założenia, że w swoich działaniach kierują się wyłącznie wymienionymi zasadami i potrzebą realizacji i ochrony przysługujących obywatelom praw.

Jednym z tych praw jest prawo do sądu, do którego treści należy prawo do rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. O znaczeniu tego składnika prawa do sądu przekonuje już sama ranga aktów prawnych, w których zostało ono wymienione – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.), Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Kodeks postępowania karnego.

Zgodnie z art. 6 ust 1 EKPCz każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej.

Przepis art. 45 ust. 1 Konstytucji RP gwarantuje każdemu prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

Również Kodeks postępowania karnego wskazuje wśród swoich celów takie ukształtowanie postępowania karnego, aby rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło w rozsądnym terminie (art. 2 § 1 pkt 4 k.p.k.).

Wymienione przepisy mają zastosowanie również w postępowaniu kasacyjnym w niniejszej sprawie i nie ma znaczenia, że jego przedmiotem jest rozpoznanie kasacji wywiedzionych wyłącznie przez oskarżycieli posiłkowych.

Zauważyć trzeba, że na gruncie pierwszego z wymienionych przepisów prawo oskarżyciela posiłkowego do rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie jest zdecydowanie słabiej chronione niż prawo oskarżonego. Korzystanie przez oskarżyciela posiłkowego z ochrony przewidzianej w art. 6 ust. 1 EKPCz jest uzależnione bowiem od tego, czy jego udział w procesie karnym wiąże się z rozstrzygnięciem o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym.

W realiach rozpoznawanej sprawy przedmiotem wniesionych kasacji nie są roszczenia cywilne. Choć w wyroku Sądu pierwszej instancji nie zawarto rozstrzygnięcia o takich roszczeniach, a w kasacji pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego A. K. w pierwszym rzędzie odwołano się do pozbawienia pokrzywdzonych możliwości zadośćuczynienia rozumianego jako satysfakcja spowodowana trafną reakcją karną, kwestia zasądzenia zadośćuczynienia – w związku ze złożonymi w tym zakresie wnioskami oskarżycieli posiłkowych – była przedmiotem rozważań Sądu pierwszej instancji i zwrócono na nią też uwagę w wymienionej kasacji.

Pamiętać przy tym trzeba, iż w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przyjmuje się, że „istnienie sporu dotyczącego «prawa cywilnego» niekoniecznie jest uzależnione od tego, czy istnieje roszczenie majątkowe, ważne jest, czy wynik postępowania jest rozstrzygający dla «prawa cywilnego», o które chodzi” (tak wyrok z dnia 21 września 2004 r., nr skargi 10675/02). Przepis art. 6 ust. 1 EKPCz ma zastosowanie również do spraw, w których dochodzone są prawa o charakterze niematerialnym – np. prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego czy prawo do poszanowania dobrego imienia (por. A. Mężykowska, Ochrona pokrzywdzonych przestępstwem w świetle Europejskiej Konwencji Praw

Człowieka – kilka refleksji w odniesieniu do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na gruncie art. 6 Konwencji, *Kwartalnik Prawa Publicznego*, Nr 3/2010, s. 137 – 155).

Co najważniejsze, przepis art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, inaczej niż art. 6 ust. 1 EKPCz, gwarantuje każdemu, a więc i oskarżycielowi posiłkowemu, realizację przysługującego mu prawa do sądu, na równi z oskarżonym i niezależnie od tego, czy przedmiotem sprawy jest orzekanie o prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym.

Nie ulega wątpliwości, że zawieszenie postępowania w trybie art. 86 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym tworzy sytuację rzutującą na realizację prawa stron procesu do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie. Wynikająca z tego powodu zwłoka jest zrozumiała i – zgodnie z zasadą proporcjonalności – akceptowalna w zakresie służącym realizacji celu, dla którego postępowanie zostało zawieszone. Nie może jednak pozbawiać tego prawa skuteczności i efektywności, czyniąc go uprawnieniem bezprzedmiotowym i iluzorycznym. Na problem ten w odniesieniu do długości postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, którego wynik mógł być rozstrzygający dla wyniku postępowania przed sądem powszechnym zwrócono uwagę w wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 21 lipca 2022 r., skarga nr 48762/19.

W niniejszej sprawie zawieszenie postępowania kasacyjnego z racji wszczęcia postępowania w sprawie rozstrzygnięcia sporu kompetencyjnego przez Trybunał Konstytucyjny nie zniosło stanu zawisłości sprawy M. K., M. W., G. P. i K. B. przed Sądem Najwyższym. Brak orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego blokuje Sądowi Najwyższemu realizację jego konstytucyjnych obowiązków z zakresu sprawowania wymiaru sprawiedliwości, a stronom realizację konstytucyjnego prawa do sądu. Odnosi się to nie tylko oskarżycieli posiłkowych, którzy wnieśli kasacje, ale i oskarżonych, których te kasacje dotyczą. Względem na realizację prawa stron, które nie dysponują żadnym środkiem służącym zakwestionowaniu długości czasu rozpoznania sprawy przez Trybunał Konstytucyjny, czyni koniecznym podjęcie

postępowania kasacyjnego bez dalszego oczekiwania na wynik postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.

Z treści przedstawionych na wstępie odpowiedzi udzielanych Sądowi Najwyższemu nie wynika, aby istniały jakiegokolwiek przeszkody uniemożliwiające Trybunałowi Konstytucyjnemu zakończenie postępowania. Nie jest rolą Sądu Najwyższego badanie i ocenianie powodów, dla których Trybunał Konstytucyjny przez okres już blisko 6 lat nie zakończył postępowania wszczętego wnioskiem Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 czerwca 2017 r., istotne jest to, że nie wydał w tej sprawie do chwili obecnej żadnego orzeczenia.

Mając to wszystko na uwadze, Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.